

VÝCHODOSLOVENSKÁ GALÉRIA
Hlavná 27, 040 01 Košice

SCENÁR NOVEJ EXPOZÍCIE

 VÝCHODOSLOVENSKÁ
GALÉRIA

 KOŠICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

 u. fond
na podporu
umenia

Kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja.

Architektonickú súťaž návrhov na stálu expozíciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

„Súťaž architektonických návrhov na stálu expozíciu VSG“

Miesto:

Východoslovenská galéria, Hlavná 27, 040 01 Košice

Téma prezentácie:

Nová stála expozícia Východoslovenskej galérie vo výstavných priestoroch A + B

Projekt realizuje: Východoslovenská galéria

Hlavný garat: Dorota Kenderová

Odborná spolupráca: Dorota Kenderová, Peter Tajkov

Autori: Miroslav Kleban, Štefánia Ďuricová

Úvod

Východoslovenská galéria sa počas svojho pôsobenia vyprofilovala ako zberateľská a výstavná inštitúcia nadregionálneho charakteru. Počas svojej činnosti si galéria vytvorila vlastnou akvizičnou, výskumnou a reštaurátorskou prácou základné koncepčné okruhy zbierky. Medzi základné okruhy prezentujúce výtvarné diela zbierkového fondu VSG, ktoré boli koncipované v minulosti patria expozícia Východoslovenskí maliari 19. storočia, autorská kolekcia Júliusa Jakobyho – Július Jakoby – výber z tvorby, Slovenská grafika druhej polovice dvadsiateho storočia a Košice vo výtvarnom umení. Ďalší významný okruh zbierkového fondu tvorí kolekcia diel autorov košického okruhu – košickej moderny. Tieto dočasné expozičné celky boli obmieňané a vystavované širokej verejnosti periodicky, avšak nikdy nebola zbierka vystavená v takom komplexnom celku, v akom sa dnes chápe pojem stála expozícia.

Koncepcia

VSG si za cieľ kladie predstaviť v celej svojej rozmanitosti a komplexnosti nevšedný pohľad na zbierku regionálnej galérie, ktorá sa môže javiť ako obmedzená, no na druhej strane môže prezentovať vedľa ikonických diel aj nepoznané a opomínané diela, ktoré nie sú v centre pozornosti „mainstreamovej“ kunsthistórie. Zámerom kurátorov a odborných pracovníkov Východoslovenskej galérie je priniesť plastický a vitálny ponor do depozitára VSG a pozrieť sa na naše zbierky ináč. Súčasný diskurz o úlohe stálych expozícií vnímame intenzívne a v intenciách súčasných trendov v galerijnej a muzeálnej prezentácii sa snažíme uchopiť význam a vplyv nových stálych expozícií. Keďže Východoslovenská galéria stálu expozíciu nemá, už roky sa snaží odbornej i laickej verejnosti sprístupniť vedomosť a zážitok z highlightov našich diel zo zbierok, avšak cítime, že si divák zaslúži vidieť rodinné striebro vždy keď sa rozhodne navštíviť galériu. Preto by sme radi rok 2023 v budove na Hlavnej 27 venovali stálej expozícii, ktorá by sa postupne dala premysleným spôsobom obmieňať a stavať do nových kontextov a konceptov. Do výberu nie sú začlenené výpožičky z iných múzejných a galerijných inštitúcií (aj keď to kurátori nevyklúčujú pri obmenách), ktoré by dopĺňali medzery v zbierkach. Cieľom nebolo vytvoriť ďalší umeleckohistorický prehľad a novo kodifikovať to zásadné, čo bolo v priebehu storočí na našom území vytvorené. Expozícia teda ukáže, čo Východoslovenská galéria v priebehu svojej viac ako sedemdesiatročnej existencie zhromaždila v širokom kontexte. Zastúpenie jednotlivých autorov je tak prirodzene nerovnomerné, od kompaktných a reprezentatívnych súborov po viac-menej náhodné či príležitostné akvizície. Vedľa seba sa tak na výstave objavujú umelci nielen odlišných umeleckých názorov, ale aj príslušníci veľmi rozdielnych generácií. Vďaka tematickému členeniu expozície tak vznikne aj celý rad menších skupín diel, ktoré reprezentujú samostatné obsahové celky a budú dopĺňať celkový naratív výstavy. Do celej problematiky dnes tiež výrazne zasahujú pokusy o odlišné videnie dejín umenia, o ďalšie možné „čítanie“ výtvarného umenia minulosti. To všetko je tiež charakterizované určitým odklonom od tradičných národných škôl, ako umeleckých, tak umeleckohistorických. V tomto zmysle sa ocitáme v neobyčajne plodnej a inšpiratívnej debata, ktorá umožňuje aj pomerne radikálnu zmenu v rozprávaní „príbehu umenia“. Dúfame, že táto stála expozícia a s ňou spojené zhodnotenie zbierkového fondu bude predstavovať míľnik vo formovaní zbierok VSG, ktoré plánujeme obohacovať o kvalitné diela starého, moderného i súčasného umenia s jasne stanovenou koncepciou, ktorá zapíše „regionálnu galériu“ na mapu významných zbierkotvorných inštitúcií strednej a východnej Európy.

Ideový rámec

V súčasnosti sa hľadajú nové interpretačné roviny, nelineárne prepojenia a významy a prehodnocujú sa kategórie zaužívaného kunsthistorického diskurzu. Chronológia, materiál, príslušnosť k umeleckej skupine nie sú jediným kritériom vytvárania kategórií a tried. Spoločné tematické okruhy, prepojenia, kontexty a koncepty sa stávajú súčasťou expozičnej praxe hľadajúc nové formy prezentácie, ktoré v prípade medzinárodne bohatých zbierok búrajú heteronormatívny, západo-, či antropocentrický prístup k hodnoteniu umenia. Ako teda v prípade regionálne ladenej zbierky nájsť vhodný balans medzi novými prístupmi, ale nepresýtiť ani vnímanie diváka, ani v rámci globalizačných tendencií nezabudnúť na vlastnú jedinečnosť a identitu? Košice boli stále multikultúrnym a mnohonárodným mestom, v našej zbierke je to badateľné a už roky sa snažíme poukázať na tieto skutočnosti skrz kultúrne dedičstvo, ktoré zastrešujeme. Výstavy ako Košická moderna; Na prelome; Podkarpatská Rus, Československá stopa; či Klimkovičovci, dokazujú tieto snahy.

V mene „novej normality“ by sme radi aj našu stálu expozíciu koncipovali ako fluidnú, flexibilnú a otvorenú novým prístupom. V rámci inštalácie budú zdieľať spoločné priestory maľby, grafiky, úžitkové umelecké predmety s videami, či inštaláciami za účelom narušenia jedného zastrešujúceho naratívu. Do novej stálej expozície plánujeme inkorporovať aj najnovšie akvizície predovšetkým súčasného umenia, ktoré v silnej miere poukazuje na dianie v spoločnosti. Vytvorením mikrokozmu umeleckého stvárnenia sa divák môže rozhodnúť pre vlastnú interpretáciu, vtiahnutie do deja, môže a nemusí nasledovať kurátorskú interpretáciu, ktorá bude nenásilnou formou sprevádzať výstavou.

Priestorové riešenie

Stála expozícia bude ako komplexná prezentácia zbierkového fondu VSG koncentrovaná v budove na Hlavnej 27 v Košiciach. V štyroch výstavných sieňach A + B, C a podzemnej miestnosti Q budú štyri výstavné celky zostavené podľa hore uvedených kritérií. Takto koncipovaný rozsiahly výstavný projekt bude trvať rok. Po tomto roku sa jadro stálej expozície zúži do najväčších výstavných siení galérie, A + B, kde flexibilný mobiliár umožní variovať stálu expozíciu, ktorá síce bude predstavovať klenoty zbierky, ale umožní hľadať stále nové prepojenia a kontexty. VSG koncipuje svoju vlastnú stálu expozíciu tak, aby nezaspala na 5, 10, 15 rokov, ale má neustále reagovať a prehodnocovať. Stála expozícia sa v prvý rok bude rozliehať na celkovej ploche 1191 m² a po prvom roku sa zmenší na jadro, ktoré bude v miestnostiach A+B o rozlohe 691 m².

Architektúra stálej expozície v rámci žiadosti bude zahŕňať iba riešenie priestorov A+B, ktoré budú predstavovať jadro stálej expozície a budú so spomínanými fluidnými obmenami prístupné minimálne 5 rokov; ostatné priestory VSG na Hlavnej 27 nebudú súčasťou súťaže, môžu však byť navrhnuté vizuálne alebo fyzické moduly, ktoré by dopĺňali stálu expozíciu a zabezpečili by tak jednotnosť expozícií. Naším záujmom je predovšetkým neinvazívnym spôsobom prispôbiť výstavné priestory tak, aby nechali vyniknúť samotné umelecké diela. Požiadavky na architektov výstavy budú spočívať v práci s priestorom, vymyslieť systém priečok, black/white box-y, keďže siene A a B sú dlhé a nečlenené. Je pre nás kľúčové, aby architektúra výstavy reagovala na prezentačné potreby a bola predovšetkým ekologická a využiteľná pri mnohých ďalších projektoch Východoslovenskej galérie.

Základné technické a materiálové požiadavky

- Vystavené budú rôzne umelecké diela, preto by sa mali zohľadniť aj podmienky na vystavenie jednotlivých médií (maľba, socha, grafika, kresba, art protis, video, iné médiá).
- Významnú úlohu v rámci expozície bude zohrávať svetlo, preto sú naše požiadavky na architektúru výstavy založené aj na práci so svetlom.
- Osvetlenie/zatienenie by nemalo pôsobiť v priestore rušivo a voči iným priestorovým riešeniam expozície agresívne.
- Inkorporácia vzdelávacích prvkov.
- Architektúra by mala byť subtilná, neinvazívna, bude podriadená vystaveným umeleckým dielam.
- Dôraz by mal byť kladený skôr na minimalistické riešenia ako na veľkolepé výstavy.
- Použité materiály by mali byť kvalitné, čo najviac ekologické
- Návrh by mal obsahovať aj podlahové riešenie (výmena podlahovej krytiny / prekrytie / prebrúsenie podlahy, alebo iné).
- Nadčasový dizajn.
- Variabilita, flexibilita, možnosť parciálnej výmeny vystavených umeleckých diel za účelom aktualizácie koncepcie a zvýšenie atraktivity pre verejnosť.
- Riešenie sedacích prvkov vo výstave.
- Expozícia by mala byť inkluzívna, povrchy by mali byť riešené s dôrazom na návštevnosť slabozrakých, či telesne znevýhodnených, mal by byť zabezpečený plynulý pohyb po expozícii.
- Návrh expozície by mal akceptovať ideový zámer kurátorov.
- Dôležité je dodržiavanie bezpečnostných kritérií pohybu v priestore a technickú realizovateľnosť návrhu.
- Všetky technické parametre ako aj ideová koncepcia bude komunikovaná s postupujúcimi do druhého kola.